

C-243/25 - 1

Sygn. akt I C 847/23

POSTANOWIENIE

Dnia 3 stycznia 2025 roku

Sąd Rejonowy w Przemyślu I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: asesor sądowy Piotr Basta

po rozpoznaniu w dniu 3 stycznia 2025 roku w Przemyślu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa M. H.

przeciwko ING Bank Śląski spółce akcyjnej z siedzibą w K...

o ustalenie i zapłatę

postanawia:

Wpisano do rejestru	
Trybunału Sprawiedliwości pod numerem <u>1324401</u>	
Luksemburg, dnia <u>01. 04. 2025</u>	Sekretarz, z upoważnienia
Faks/E-mail: _____	<u>Maria Siefert</u>
Wpłynęło dnia: <u>28/3/25</u>	Maria Siefert administratorka

I. na podstawie art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej celem udzielenia odpowiedzi na pytania:

- a) czy art. 3 ust 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dz. urz. ue. L nr 95, str. 29) należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny może zostać uznany za nieuczciwy tylko z tego powodu, że w zakresie oprocentowania zmiennego kredytu odsyła do wskaźnika referencyjnego, którego wysokość kształtowana jest przez podmiot trzeci, który w tym zakresie na mocy – istniejących w dacie zawarcia umowy – powszechnie obowiązujących przepisów nie podlega odpowiedniemu instytucjonalnemu nadzorowi, a na którą to wysokość wskaźnika referencyjnego kredytodawca ma pośredni wpływ?
- b) czy art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dz. urz. ue. L nr 95, str. 29) należy interpretować w ten sposób, że wyrażenie prostym i zrozumiałym językiem postanowień dotyczących głównych świadczeń stron zawiera w sobie obowiązek przedsiębiorcy poinformowania konsumenta o potencjalnym ryzyku ekonomicznym związanym z brakiem odpowiednich prawnych regulacji krajowych – w dacie zawarcia umowy – dotyczących

nadzoru nad podmiotem trzecim kształtującym wysokość wskaźnika referencyjnego w oparciu, o który ustalana jest wysokość świadczenia konsumenta?

II. na podstawie art. 177 § 3¹ k.p.c. zawiesić postępowanie w sprawie do czasu udzielenia odpowiedzi na zadane pytania.

asesor sądowy

Piotr Basta

UZASADNIENIE

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Strony postępowania

- a) powód: M. H. zam. (...) – działający bez pełnomocnika procesowego,
- b) pozwany: ING Bank Śląski spółka akcyjna, ul. (...)
 reprezentowany przez:
 - 1) adwokata A. Z. tel. (...)
 - 2) radcę prawną A. P.
 oboje z kancelarii (...) spółka cywilna, ul. (...)

Pytania sądu odsyłającego:

- 1) czy art. 3 ust 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dz. urz. ue. L nr 95, str. 29) należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny może zostać uznany za nieuczciwy tylko z tego powodu, że w zakresie oprocentowania zmiennego kredytu odsyła do wskaźnika referencyjnego, którego wysokość kształtowana jest przez podmiot trzeci, który w tym zakresie na mocy – istniejących w dacie zawarcia umowy – powszechnie obowiązujących przepisów nie podlega odpowiedniemu instytucjonalnemu nadzorowi, a na którą to wysokość wskaźnika referencyjnego kredytodawca ma pośredni wpływ?
- 2) czy art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dz. urz. ue. L nr 95, str. 29) należy interpretować w ten sposób, że wyrażenie prostym i zrozumiałym językiem postanowień dotyczących głównych świadczeń stron zawiera w sobie obowiązek przedsiębiorcy poinformowania konsumenta o potencjalnym ryzyku ekonomicznym związanym z brakiem odpowiednich prawnych regulacji krajowych – w dacie zawarcia umowy – dotyczących nadzoru nad podmiotem trzecim kształtującym wysokość wskaźnika

referencyjnego w oparciu, o który ustalana jest wysokość świadczenia konsumenta?

II. Stan faktyczny sprawy, przebieg i przedmiot postępowania przed sądem krajowym.

- 3) W dniu 11 maja 2007 roku powód M. H. wraz z ówczesną małżonką M. H. zawarli z pozwanym bankiem umowę kredytu hipotecznego „Umowa o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych”. Kredyt przeznaczony był na budowę budynku mieszkalnego jednorodzinnego. Umowa nie była zawierana w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez kredytobiorców. Kredytobiorcy występowali jako konsumenci.
- 4) Bank udzielił kredytobiorcom kredytu w wysokości 82 300,00 złotych. Umowa zawarta została na okres od 11 maja 2007 roku do 5 października 2033 roku.
- 5) Zgodnie z §3 ustęp 1 umowy kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 5,56% w stosunku rocznym. Wysokość zmiennej stopy ustalana była przez bank jako suma stawki indeksu 6M WIBOR oraz marży banku w wysokości 1%. Marża banku, co do zasady, była niezmienna w całym okresie trwania umowy.
- 6) W umowie zawarta została informacja, że indeks 6M WIBOR oznacza stawkę referencyjną dla 6 miesięcznych depozytów/lokat oferowanych przez banki, ustalaną w oparciu o kwotowania banków na rynku międzybankowym w danym dniu i podawaną do wiadomości przez np. dziennik „Rzeczpospolita” w następnym dniu (§3 ustęp 6 umowy).
- 7) Na stronie internetowej banku umieszczane były również informacje wskazujące w sposób ogólny czym jest WIBOR (bez informacji szczegółowych o sposobie jego kształtowania) oraz dotyczące oprocentowania kredytu.
- 8) Powód poinformowany został, że kredyt oprocentowany jest według oprocentowania zmiennego i wysokość rat może ulec zmianie.
- 9) Umowa kredytu zawarta została w oparciu o wzorzec przygotowany przez kredytodawcę, a jej postanowienia nie były indywidualnie negocjowane.
- 10) Kredytobiorcy przed zawarciem umowy nie byli informowani o szczegółowych zasadach funkcjonowania oraz obliczania wskaźnika 6M WIBOR, który składał się na wysokość oprocentowania kredytu.
- 11) W dacie zawarcia umowy wskaźnik referencyjny WIBOR ustalany był przez prywatny podmiot zewnętrzny tj. stowarzyszenie ACI Polska. Na stronie internetowej stowarzyszenia

umieszczony był regulamin i informacje dotyczące wskaźnika referencyjnego. Umowa jednak nie wskazywała na adres strony internetowej.

12) Pozwany bank był uczestnikiem fixingu i przekazywał dane, które brane były pod uwagę przy ustalaniu wysokości wskaźnika referencyjnego. Poza pozwanym uczestnikiem fixingu było jeszcze 14 innych banków. Powód przed zawarciem umowy nie został o tych faktach poinformowany.

13) W dniu 17 listopada 2023 roku M. H. złożył pozew do Sądu Rejonowego w Przemyśle wnosząc o

1.1. ustalenie, że postanowienie umowy o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych, nr umowy 9900234154756360 z dnia 11 maja 2007 roku, zawarte w §3 ust. 1 umowy o treści: „Kredyt jest oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania kredytu wynosi 5,56% w stosunku rocznym Wysokość zmiennej stopy procentowej ustalana jest przez Bank jako suma stawki indeksu 6M WIBOR oraz marży Banku, w wysokości 1%. Marża Banku jest niezmienna w całym okresie kredytu, z zachowaniem postanowień ust. 1.1 i ust. 4 „, jest niedozwolonym postanowieniem umownym i nie wiąże powoda;

1.2. ustalenie, że umowa kredytu opisana w punkcie 1 petitum pozwu jest umową kredytu wyrażoną w złotych polskich z oprocentowaniem stałym wynoszącym 5,56%, powiększoną o marżę Banku w wysokości 1% niezmienną w całym okresie kredytowania,

1.3. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 2622,39 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty.

12) W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

13) Powód nie stawiał się na żadnym z wyznaczonych terminów rozprawy i nie został przesłuchany w charakterze strony.

14) Pozwany w toku postępowania przyznał, że w trakcie zawierania umów kredytobiorcom nie są przekazywane szczegółowe informacje dotyczące sposobu ustalania wskaźnika WIBOR.

III. Prawo Unii istotne dla udzielenia odpowiedzi.

15) Artykuł 3 ustęp 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

- 16) Artykuł 4 ustęp 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem.

III. Prawo krajowe i orzecznictwo istotne dla udzielenia odpowiedzi.

- 17) Artykuł 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny

Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

- 18) Artykuł 385¹ § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny

Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

- 19) Artykuł 385¹ § 3 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny

Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

- 20) Artykuł 385² ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny

Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

- 21) Wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 22 stycznia 2025 roku, sygnatura akt I C 332/24

Analizując kwestionowane przez powodów zapisy umowy kredytu i pożyczki dotyczące się klauzuli zmiennej oprocentowania zauważyć godzi się, że ani w umowach tych, ani w żadnym innym dokumencie związanym z ich zawarciem (jak też ustnie, na etapie przedkontraktowym) nie poinformowano powodów czym jest stawka referencyjna WIBOR

3M, kto tę stawkę ustala i w oparciu o jakie zasady; ani w umowach tych, ani w żadnym innym dokumencie związanym z ich zawarciem (jak też ustnie, na etapie przedkontraktowym) nie poinformowano też powodów, gdzie mogą znaleźć informacje kwestii powyższych dotyczące. I nie chodzi tu o informacje szczegółowe, jak treść Regulaminu fixingu stawek referencyjnych WIBOR i (...) obowiązującego w dacie zawierania spornych umów, czy też wyłuszczenie matematycznych sposobów wyliczania wskaźnika WIBOR 3M przez podmioty uczestniczące w fixingu, ale o zwrócenie powodom uwagi na fakt, że wskaźnik WIBOR 3M mający decydujące znaczenie dla wysokości stopy zmiennego oprocentowania (marża miała bowiem charakter stały) tworzony jest przez podmiot prywatny, zrzeszający przedstawicieli rynków finansowych ((...) Stowarzyszenie (...)), nie podlegający nadzorowi żadnej instytucji państwowej i biorący pod uwagę przy ustalaniu wysokości rzeczzonego wskaźnika dane deklarowane mu przez określone banki, nie podlegające żadnej weryfikacji. Innymi słowy chodzi tu o to, że poprzednik prawny pozwanego nie uświadomił powodom, iż wysokość oprocentowania zmiennego de facto uzależniona będzie od nie podlegającej żadnej kontroli i arbitralnej decyzji banków, tym samym uniemożliwiając powodom dokonanie pełnej oceny uczciwości zaproponowanego produktu finansowego – tak w zakresie wysokości wynagrodzenia za udzielenie kredytu zastrzeżonego na rzecz Banku w umowie kredytu i pożyczki (oprocentowania) jak i wynikających stąd dla powodów ekonomicznych konsekwencji oraz w zakresie możliwości porównania oferty poprzednika prawnego pozwanego z innymi ofertami i wyboru najlepszej z nich.

IV. Powody, dla których Sąd zadał pytanie prejudycjalne.

- 22) Przedmiotem niniejszego postępowania jest spór pomiędzy konsumentem, a bankiem sprowadzający się do dopuszczalności stosowania w umowach kredytowych, przy ustalaniu oprocentowania zmiennego kredytu, wskaźnika referencyjnego jakim jest WIBOR. Druga oś sporu koncentruje się, w istocie, w zakresie nienależytego wykonania obowiązku informacyjnego.
- 23) W złożonym pozwie M. H. argumentował, że kwestionowane przez niego postanowienie umowne uzależnia świadczenie kredytobiorcy od okoliczności zależnych tylko od woli pozwanego oraz kształtuje uprawnienie pozwanego do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia oraz przewiduje wyłącznie dla pozwanego jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia po zawarciu umowy bez przyznania powodowi prawa do odstąpienia od niej. W ocenie powoda – poprzez

wprowadzenie do umowy wskaźnika WIBOR – doszło do rażącego naruszenia jego interesu jako konsumenta, poprzez nieusprawiedliwione dysproporcje w zakresie rozłożenia umownych praw i obowiązków. Indeksowanie kredytu jest niejasne i godzi w jego interesy albowiem wysokość wskaźnika WIBOR ustalana jest przez sam sektor bankowy, w tym pozwanego. Dodał on również, że wskaźnik ten nie odzwierciedla rzeczywistych transakcji rynkowych i stanowi to błędna podstawę do szacowania ryzyka związanego z kredytem.

24) W ocenie Sądu orzekającego stanowisko powoda – konsumenta, który nie jest reprezentowany przez kwalifikowanego pełnomocnika, w kontekście powyższych rozważań, ocenić należało jako kwestionowanie dopuszczalności stosowania wskaźnika referencyjnego, który nie opiera się na rzeczywistych transakcjach rynkowych oraz na wysokość, którego wpływ ma sam kredytodawca jako reprezentant sektora bankowego. Ponadto zestawienie tych twierdzeń wraz z powołaniem się na niejasność indeksowania wskaźnika, choć nie niewyrażone wprost, w istocie sprowadza się do wskazywania braku wyczerpującego wyjaśnienia zasad jego ustalania i tym samym braku możliwości prawidłowego oszacowania ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu.

25) Z kolei pozwany zaprzeczył m.in. aby: niedopuszczalne było stosowanie oprocentowania zmiennego opartego o wskaźnik WIBOR, wpływał lub miał możliwość wpływania na wysokość zobowiązania strony powodowej poprzez manipulowanie wskaźnikiem WIBOR; regulamin fixingu stawek referencyjnych WIBOR i WIBID, a następnie regulamin tych wskaźników stanowił ustalony przez stronę pozwaną wzorzec umowny; wiedział jaki wpływ na ustalenie przez ACI Polska lub GPW Benchmark S.A. miały przekazywane przez nią dane; indeks WIBOR był nietransparentny, oprocentowanie zmienne oparte o indeks WIBOR stanowiło źródło ukrytych dochodów strony pozwanej; zastosowanie tego rodzaju oprocentowania było krzywdzące dla powoda; nie udzielił wszystkich wymaganych informacji dotyczących kredytu. Ponadto pozwany stoi na stanowisku, że wskaźnik WIBOR nie jest przez niego ustalany oraz jest powszechnie dostępnym i stosowanym na rynku wskaźnikiem referencyjnym dlatego też nie musiał szczegółowo informować strony powodowej, w jaki sposób jest ustalany.

26) Jak już wyżej nadmieniono, w dacie zawarcia przez strony umowy, stowarzyszenie ACI Polska administrowało stawką WIBOR oraz opracowywało regulamin fixingu stawek referencyjnych. Obowiązujący wówczas regulamin przewidywał, że fixing to działania podejmowane w celu ustalenia stawek referencyjnych WIBOR i WIBID dla depozytów złotych na polskim rynku międzybankowym. W fixingu mogły uczestniczyć wszystkie banki krajowe lub oddziały banków zagranicznych działających w kraju, które pełniły

funkcję Dealera Rynku Pieniężnego. Weryfikacja składu Uczestników była dokonywana przez Zarząd Polskiego Stowarzyszenia Dealerów Bankowych "Forex Polska" na podstawie listy banków pełniących funkcję Dealera Rynku Pieniężnego sporządzanej przez Narodowy Bank Polski.

- 27) Odpowiedzialnym za przeprowadzenie fixingu był pełnomocnik. Pełnomocnikiem mógł być podmiot posiadający wymagane doświadczenie oraz przygotowanie techniczne i administracyjne do jego przeprowadzenia.
- 28) Stawki referencyjne WIBOR ustalane były dla depozytów o różnych terminach, w tym 6 miesięcznych (do tego terminu strony odwołały się w umowie). Co do zasady, fixing stawek WIBOR depozytów złotych odbywał się w każdym dniu roboczym o godzinie 11:00 rano. W dniu fixingu do godziny 11:00 rano każdy uczestnik zobowiązany był do przekazania pełnomocnikowi po jednej stawce po jakiej gotów jest udzielić innemu Uczestnikowi (stawka offer) i przyjąć od innego Uczestnika (stawka bid) depozyt złotowy na wszystkie terminy, określone w regulaminie, w tym dniu w ciągu pierwszych piętnastu minut po opublikowaniu stawek WIBOR i WIBID przez pełnomocnika stosownie do postanowień regulaminu.
- 29) Stawka WIBOR dla depozytu na dany termin była obliczana przez pełnomocnika jako średnia arytmetyczna ze stawek podanych przez uczestników na fixingu w danym dniu (po jakich gotowi są udzielić innemu uczestnikowi depozytu złotowego na ten termin w ciągu pierwszych piętnastu minut po opublikowaniu stawek WIBOR i WIBID przez pełnomocnika stosownie do postanowień regulaminu) pozostałych po odrzuceniu:
- a) dwóch najniższych i dwóch najwyższych kwotowań w przypadku gdy zgłoszono nie mniej niż 8 stawek,
 - b) jednego najniższego i jednego najwyższego kwotowania w przypadku gdy zgłoszono mniej niż 8 stawek.
- 30) Co istotne, ustalenie stawek referencyjnych nie musiało następować w oparciu o faktyczne transakcje na rynku międzybankowym. Jednakże każdy uczestnik – co do zasady – miał obowiązek zawarcia transakcji po wskazanych stawkach w określonym czasie. Przy czym kwotowanie było wiążące do różnych kwot i zależne od terminu depozytu, jednakże w żadnym przypadku nie przekraczało kwoty 30 milionów złotych. Przy depozycie na termin 6M wynosiło 10 milionów złotych.
- 31) Zwrócić należy jeszcze uwagę, iż regulamin ustalania stawek na przestrzeni czasu ulegał zmianom. Jedna z nich miała miejsce w dniu 1 lipca 2013 roku. Na mocy tej zmiany

powołano dodatkowe ciało, tj. Radę do spraw Stawek Referencyjnych WIBID i WIBOR, wprowadzając w ten sposób mechanizm kontroli nad funkcjonowaniem fixingu, przestrzeganiem regulaminu oraz zasadami ustalania i publikowania stawek referencyjnych. Rada odpowiedzialna była za analizę comiesięcznych raportów dotyczących nieprawidłowości, przygotowywanych przez administratora fixingu i w wypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub innych istotnych zdarzeń wpływających na fixing sporządzić miała własny pisemny raport, który następnie przekazany miał zostać niezwłocznie Prezesowi Stowarzyszenia Rynków Finansowych ACI Polska, Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego, Prezesowi Narodowego Banku Polskiego oraz Prezesowi Związku Banków Polskich. Zmiana dotyczyła również definicji uczestnika. Mógł nim zostać podmiot, który złożył organizatorowi deklarację uczestniczenia w fixingu oraz przestrzegania regulaminu, oraz potwierdził, że w procesie ustalania limitów na transakcje depozytowe na innych uczestników fixingu uwzględnia ocenę BION nadaną przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (tj. instytucji publicznej nadzorującej w Polsce sektor finansowy).

- 32) W ocenie Sądu Rejonowego od momentu zawarcia przez strony umowy, aż do czasu wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych i zmieniające dyrektywy 2008/48/WE i 2014/17/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 596/2014 (dalej jako: rozporządzenie BMR), co miało miejsce w dniu 1 stycznia 2018 roku, brak było odpowiedniego instytucjonalnego nadzoru zarówno nad działalnością administratora stawek, jak i uczestników w zakresie odnoszącym się do udziału w ustalaniu stawek referencyjnych. Nie obowiązywały także przepisy szczegółowo regulujące sposób opracowywania i nadzorowania wskaźników referencyjnych. Chodzi tu zarówno o brak odpowiednich i skutecznych regulacji krajowych, które ustanawiałyby transparentne ramy dla uczestników fixingu w zakresie sposobu ustalania stawek oferowanych depozytów, ale także o brak wymogu kontrolowania przez administratora, czy w tym zakresie nie dochodzi wśród uczestników do nadużyć. Brakowało również odpowiednich regulacji wprowadzających nadzór nad podmiotami działającymi w tej sferze. Odbywał się on jedynie poprzez ogólny nadzór nad działalnością podmiotów rynku finansowego, a więc w istocie obejmował wyłącznie uczestników fixingu. Administratorem stawki było bowiem stowarzyszenie będące podmiotem prawa prywatnego, zrzeszające osoby aktywne zawodowo przy transakcjach na międzynarodowym i krajowym rynku finansowym (w tym

brokerów) zatrudnionych w ramach stosunku pracy w bankach nadzorowanych przez władze finansowe oraz innych instytucjach finansowych i mających siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Nie podlegało ono nadzorowi ze strony Komisji Nadzoru Finansowego.

- 33) Istotne zmiany w tym zakresie wprowadzone zostały ww. rozporządzeniem BMR. Na jego podstawie wprowadzono pojęcia administratora (podmiotu sprawującego kontrolę nad opracowywaniem wskaźnika referencyjnego) i nałożono na niego szereg obowiązków, w tym dotyczących struktury organizacyjnej, ustanowienia skutecznej jednostki nadzorczej w celu zapewnienia nadzoru nad wszystkimi aspektami opracowywania przezeń wskaźników referencyjnych oraz przygotowania ram kontroli, które gwarantują opracowywanie, publikowanie lub udostępnianie wskaźnika referencyjnego zgodnie z rozporządzeniem. Podmiot taki musi uzyskać również zezwolenie na prowadzenie tego typu działalności. Wreszcie, jedną z istotniejszych zmian było wprowadzenie badania jakości danych wejściowych, które przekazywane są na potrzeby ustalania wskaźników referencyjnych.
- 34) Jak wskazywał już Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej ocenę nieuczciwego charakteru warunków umowy należy przeprowadzać w odniesieniu do chwili zawarcia danej umowy z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, o których przedsiębiorca mógł wiedzieć przy jej zawieraniu i które mogły wpływać na jej późniejsze wykonanie. Okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych. Innymi słowy, decydującego znaczenia dla oceny wskaźnika referencyjnego nie powinno mieć to jak obecnie wygląda proces jego ustalania i aktualne powszechnie obowiązujące przepisy.
- 35) W kontekście powyższego Sąd Rejonowy nabrał wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionych pytaniach.
- 36) Odnosząc się do pierwszego z pytań nie można abstrahować od tego, że pozwany miał faktycznie – choć pośredni – wpływ na wysokość wskaźnika referencyjnego, do którego odwoływał się w umowie zawartej z powodem. Wątpliwości potęguje również fakt, że w dacie zawarcia umowy jedynie 15 podmiotów było uczestnikami fixingu. Każdy z nich miał więc istotny wpływ na wysokość wskaźnika i każdy też, z uwagi na przedmiot prowadzonej działalności, był bezpośrednio zainteresowany tym aby był on jak najwyższy. Spora bowiem część umów kredytowych występujących w obrocie, w zakresie oprocentowania zmiennego, odwoływała się do wskaźnika WIBOR.
- 37) Zestawiając to, że wysokość świadczenia konsumenta jest pośrednio kształtowana przez kontrahenta konsumenta, przy czym następowało to w sytuacji, gdy:

M

- a) nie towarzyszył temu skuteczny nadzór instytucjonalny nad podmiotem, który organizował proces ustalania tego wskaźnika, jak również nad podmiotami przekazującymi dane potrzebne do jego ustalenia;
- b) administrator nie wprowadził mechanizmów kontrolnych w zakresie jakości przekazywanych stawek,
- c) kontrahent konsumenta przez bardzo krótki czas związany był wskazanym kwotowaniem i to do niewielkiej kwoty patrząc z perspektywy podmiotów pomiędzy, którymi miałyby dojść do transakcji,
- d) ryzyko i konsekwencje wzrostu wskaźnika, w stosunku umownym, obciążały wyłącznie konsumenta,

to takie postanowienie umowne odwołujące się do wskaźnika WIBOR może budzić wątpliwości co do uczciwości.

38) W ocenie Sądu Rejonowego jednak, przy uwzględnieniu okoliczności z daty zawarcia umowy, przedstawione dotąd wywoły nie są wystarczające dla zanegowania możliwości zastosowania w przedmiotowej umowie indeksu jakim jest WIBOR.

39) Choć pozwany faktycznie miał pośredni wpływ na ustalanie wysokości wskaźnika referencyjnego to jednak nie był wyłącznie odpowiedzialny za jego ukształtowanie. Strony odwołały się do wskaźnika ustalanego przez podmiot trzeci, czego dopuszczalność nie budzi jakichkolwiek wątpliwości. Niewątpliwie mógł on podlegać manipulacjom, jednak przyjmując założenie, że uczestnicy fixingu będą kierować się zasadami uczciwości, sama jego konstrukcja nie budzi zastrzeżeń. Ponadto aby uniknąć takich sytuacji w regulaminie wprowadzono pewne mechanizmy mające przeciwdziałać wspomnianym manipulacjom. Zwrócić należy tutaj uwagę na choćby odrzucenie dwóch skrajnych wartości (jednej w przypadku gdy ofert było mniej niż 8), a także – choć relatywnie do niewielkich kwot – obowiązek zawierania transakcji po przekazywanych stawkach. Pomimo, iż rozkład ryzyka związanego ze wzrostem wskaźnika, na gruncie łączącej strony umowy, obciążał w zasadzie konsumenta, to jednak w przypadku odwoływania się do wskaźników referencyjnych zazwyczaj ich wahania będą obciążać jedną ze stron stosunku, co samo w sobie nie stanowi o nieuczciwości takiego postanowienia. Istotne jest tutaj bowiem to, że to nie kredytodawca samodzielnie ustalał wysokość tego wskaźnika. W odniesieniu do WIBORU dodać jeszcze wypada, że z uwagi na to, że jest on oparty na stawkach depozytu to siłą rzeczy powiązany jest również ze stopami procentowymi krajowego banku centralnego.

- 40) Przechodząc z kolei do pytania drugiego, nadmienić jeszcze wypada, że postanowienie umowne kształtujące zmienne oprocentowanie kredytu jest postanowieniem dotyczącym głównych świadczeń stron. Dlatego też istotne znaczenie dla oceny jego abuzywności ma to, czy postanowienie to wyrażone zostało prostym i zrozumiałym językiem.
- 41) W odniesieniu do przejrzystości warunku umownego wprowadzającego zmienną stopę procentową Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wypowiedział się już w wyroku z dnia 3 marca 2020 roku, sprawa C-125/18. Wówczas to wskazał, że dyrektywę 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, a w szczególności jej art. 4 ust. 2 i art. 5, należy interpretować w ten sposób, że w celu spełnienia wymogu przejrzystości warunku umownego ustalającego zmienną stopę procentową w ramach umowy o kredyt hipoteczny warunek ten powinien nie tylko być zrozumiały pod względem formalnym i gramatycznym, ale również umożliwiać, by właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument był w stanie zrozumieć konkretne działanie metody obliczania tej stopy procentowej i oszacować tym samym w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria potencjalnie istotne konsekwencje gospodarcze takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych.
- 42) Powyższe wprost wskazuje, że na gruncie dyrektywy należy dokonywać wykładni rozszerzającej przejrzystości warunku, w tym sprowadzającej się do oceny, czy konsument został w sposób dla niego zrozumiały poinformowany o metodzie obliczania wskaźnika oraz o konsekwencjach finansowych. O ile, w przypadku przedmiotowego wskaźnika, w ocenie Sądu odsyłającego, informacje dotyczące jego wysokości były łatwo dostępne (m.in. w prasie, stronach internetowych banków) o tyle szczegółowe zasady jego obliczania dostępne były w regulaminie sporządzonym przez administratora, którego znalezienie wymagało już zdecydowanie większej aktywności ze strony konsumenta.
- 43) W kontekście powyższego, poprzez zadanie pytania drugiego Sąd odsyłający chciałby uzyskać odpowiedź na pytanie jak daleko sięgają obowiązki informacyjne przedsiębiorcy zamierzającego zawrzeć umowę z konsumentem aby dochować przejrzystości warunku umownego. Odnosząc to do sprawy zawisłej przed sądem krajowym zauważyć bowiem należy, że w momencie zawierania umowy kredytobiorcom nie były przekazywane informacje dotyczące podmiotu ustalającego wskaźnik. Nie wskazywano im również, że tworzony on jest przez podmiot prywatny, zrzeszający przedstawicieli rynków finansowych, nie podlegający instytucjonalnemu nadzorowi i że oparty jest na danych deklarowanych przez banki, nie podlegające żadnej weryfikacji w tym zakresie oraz, że dane te nie muszą wynikać z rzeczywistych transakcji gospodarczych.

- 44) Z kolei informacje czym jest WIBOR, zarówno ta zawarta w umowie, jak również występujące w powszechnie dostępnych środkach przekazu, stwarzały wrażenie przede wszystkim, że odnosi się on rzeczywistych transakcji, co mogło wzbudzać zaufanie i poczucie, że jest to bezpieczny miernik.
- 45) Wszystkie deficyty informacyjne, o których wspomniano wyżej prowadziły do tego, że w istocie konsument miał podstawową wiedzę czym jest WIBOR oraz mógł w łatwy sposób zapoznać się z jego wysokością, w tym danymi historycznymi, jednakże nie miał wiedzy, kto go ustala, na jakich szczegółowych zasadach i że w istocie brak było rzeczywistego nadzoru nad sposobem ustalania wskaźnika, jak i nad podmiotem go ustalającym. Nie miał więc wiedzy, która jest podstawowa dla szacowania ryzyka ekonomicznego związanego z zawarciem umowy, jak również możliwości uświadomienia sobie podatności tego wskaźnika na ewentualne manipulacje.
- 46) Nie twierdząc oczywiście, że manipulacje w związku z ustalaniem wskaźnika WIBOR miały miejsce, choć pojawiały się pewne sygnały w tym zakresie, to na problem istnienia pola do takowych zwrócił uwagę sam prawodawca unijny. W preambule do rozporządzenia BMR możemy przeczytać, że wszelka swoboda uznania, z jakiej można korzystać w ramach przekazywania danych wejściowych, stwarza możliwość manipulacji wskaźnikiem referencyjnym. Gdy dane wejściowe są danymi dotyczącymi transakcji, swoboda uznania jest mniejsza, a zatem możliwość manipulowania danymi jest ograniczona. Administratorzy wskaźników referencyjnych powinni zatem, co do zasady, stosować, tam gdzie jest to możliwe, rzeczywiste dane wejściowe dotyczące transakcji, ale mogą wykorzystywać również inne dane, jeżeli dane dotyczące transakcji nie są wystarczające do zapewnienia rzetelności i dokładności wskaźnika referencyjnego lub są do tego celu nieodpowiednie.
- 47) Podsumowując, w ocenie Sądu odsyłającego, aby uznać dane postanowienia umowne za sporządzone prostym i zrozumiałym językiem, w przypadku stosowania przez kontrahenta konsumenta wskaźników referencyjnych, które nie są wskaźnikami ustalnymi przez podmioty publiczne, czy też podlegającymi nadzorowi ze strony państwa przy ich ustalaniu bądź wynikającymi z powszechnie obowiązujących przepisów, konsumenci dla realnej możliwości oszacowania ryzyka ekonomicznego związanego z daną umową, powinni zostać poinformowani przez przedsiębiorcę o podmiocie będącym administratorem (choćby poprzez odesłanie do jego strony internetowej), o istnieniu potencjalnego ryzyka nadużyć mogącego wynikać z braku instytucjonalnego nadzoru nad tym podmiotem jak i ustalnymi przez niego zasadami kształtowania wskaźnika. Co oczywiste, również obowiązek ten

powinien obejmować elementy pozwalające na zrozumienie w jaki sposób otrzymywany jest wskaźnik.

- 48) W odniesieniu do zakresu przekazywanych informacji pewną wskazówkę znaleźć możemy we wspomnianej już preambule do rozporządzenia BMR, gdzie zwrócono uwagę, że dokładność i wiarygodność wskaźnika referencyjnego przy pomiarze realiów gospodarczych, których pomiar jest celem tego wskaźnika referencyjnego, zależy od zastosowanej metody i danych wejściowych. Niezbędne jest zatem przyjęcie przejrzystej metody, która zapewnia wiarygodność i dokładność wskaźnika referencyjnego. Taka przejrzystość nie oznacza publikacji wzoru stosowanego do wyznaczania danego wskaźnika referencyjnego, lecz raczej ujawnianie elementów wystarczających do tego, aby zainteresowane podmioty mogły zrozumieć, w jaki sposób otrzymano wskaźnik referencyjny, oraz dokonać oceny jego reprezentatywności, adekwatności i przydatności do zamierzonego stosowania.
- 49) Choć w przeważającej części orzeczeń krajowych sądy nie dopatrują się jakiegokolwiek naruszenia przepisów dyrektywy wobec zastosowania wskaźnika WIBOR, to pojawiają się pierwsze wyroki, w których dostrzegane są problemy związane zwłaszcza z naruszeniem obowiązków informacyjnych ze strony banków. Jednym z nich jest wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 22 stycznia 2025 roku, gdzie szeroko poruszona została ta materia.
- 50) Końcowo zwrócić należy uwagę, że udzielenie odpowiedzi przez Trybunał pozwoli na proeuropejską wykładnię prawa krajowego i jednocześnie przyczyni się do ustalenia, czy warunek umowny wprowadzający zmienne oprocentowanie kredytu oparte na wskaźniku, który ustalany jest przez podmiot niepodlegający odpowiedniemu nadzorowi instytucjonalnemu i w sytuacji, gdy kontrahent konsumenta ma na jego wysokość pośredni wpływ może zostać uznany za nieuczciwy wyłącznie z tego powodu. Ponadto sądy państw członkowskich uzyskają wskazówkę jak daleko sięgać powinna ocena, czy postanowienie umowne wyrażone zostało prostym i zrozumiałym językiem.

asesor sądowy

Piotr Basta